

**CÂTEVA ASPECTE – CONSIDERATE ESENȚIALE –
REFERITOARE LA FORMAREA POPORULUI ROMÂN ȘI A LIMBII
ROMÂNE (ETNOGENEZA ROMÂNEASCĂ)**

Vasile-Sorin Curpăn

Cosmin-Ștefan Burleanu

Într-o serioasă expunere a chestiunii în discuție ar trebui temeinic analizate următoarele probleme: istoriografia etnogenezei; cucerirea Daciei de către romani; continuitatea dacilor după anul 106 e.n.; raporturile autohtonilor cu coloniștii și romanizarea dacilor; retragerea aureliană – continuitatea daco-romană după anul 271 e.n.; continuarea procesului de romanizare după anii 271-275 e.n.; raporturile populațiilor migratoare cu autohtonii; venirea slavilor pe teritoriul țării noastre; semnificația numelui de „vlah”; românii în izvoarele medievale; prezentarea teoriilor imigraționiste și a argumentelor pe care se sprijină și demonstrarea netemeinicieii teoriilor imigraționiste.

Tema propusă spre dezbateri nu ne permite abordarea tuturor acestor aspecte. Autori din domeniul științei istorice, atât în lucrări de istorie politică a statului cât și în lucrări de istorie a dreptului, au analizat, în mod exhaustiv, acest vast subiect.

Noi vom încerca, fără a avea pretenția de a reuși, să punctăm doar câteva probleme.

* *
*

Departate de a fi „un miracol și o enigmă” cum s-a exprimat un istoric francez, etnogeneza românilor a trezit interesul istoricilor români și străini. Există astăzi numeroase teorii și ipoteze care încearcă să explice cum s-a format acest popor, perioada de formare și aria de etnogenază. Toate aceste teorii se pot clasifica în două mari categorii în funcție de răspunsurile pe care le dau la problemele fundamentale ale etnogenezei.

*. **teoriile imigraționiste** care susțin că poporul român s-a format numai în sudul Dunării și de aici ar fi urcat la nord de fluviu, începând cu sec. al IX-lea.

*. **teoriile autohtonismului** care susțin că poporul român s-a format atât în nordul cât și în sudul Dunării, cu centrul de greutate în nordul fluviului.

Teoriile imigraționiste s-au născut începând din sec. al XVIII-lea în Imperiul Austriac când autoritățile, sesizând renașterea poporului român, au încercat să le conteste românilor drepturile imprescriptibile asupra Transilvaniei. Primul doctrinar care a elaborat o teorie imigraționistă a fost **Schultzer**, elvețian de origine, jurist de profesie care a scris o lucrare intitulată „**Istoria Daciei transalpine**”. În această lucrare autorul susține că întreaga populație dacică a fost masacrată în urma războaielor și că în anul 271 e.n. imperatorul Aurelian a mutat întreaga populație în sudul Dunării unde s-a format poporul român. Din sudul Dunării această populație a urcat în nordul fluviului, în sec. al XII-lea – sec. al XIII-lea. Trebuie **remarcat** că după ce a venit în Transilvania și a

cercetat numeroase, documente, autorul nu a mai susținut, într-un final, lipsa continuității daco-romane după anul 271 e.n.

Un al doilea adept al teoriei imigraționiste a fost **Engel**, ungar din naștere, funcționar al Imperiului Habsburgic. Acesta a reluat teoria predecesorului său – Schultz – numai că i-a adus pe români din sudul Dunării în secolul al IX-lea.

Cea mai completă și mai unitară teorie a imigraționismului a lăsat-o **Robert Roesler** în lucrarea sa „Studii romanice”. Doctrinarul sus-citat a fost adeptul distrugerii dacilor în războaiele daco-romane din anii 101-102 e.n. și 105-106 e.n. insistând asupra importanței romanizării **în cei 165 de ani de ocupație**. Autorul considera că daco-romanii au fost mutați în sudul Dunării de unde au revenit în sec. al X-lea.

Teoriile imigraționiste au fost reluate după prima conflagrație mondială, când Transilvania s-a unit cu România.

După al doilea război mondial aceste teorii au fost reluate, inițial, de transfugii unguri dintre care cel mai important istoric a fost **Olfödy** care și-a desfășurat activitatea la Munchen. În fața argumentelor zdrobitoare privind continuitatea dacilor acesta a abandonat teza distrugerii dacilor dar, în schimb, a încercat să demonstreze imposibilitatea romanizării în cei 165 de ani de ocupație romană a Daciei.

Teoriile imigraționiste au fost reluate și în **Republica Ungară** după **1956** și au culminat cu cele **două volume** editate de **Academia Maghiară** intitulate „**Istoria Transilvaniei**”. În această masivă lucrare sunt reluate în totalitate teoriile imigraționiste, afirmându-se că poporul român, venit din sudul Dunării, s-a înmulțit rapid în Transilvania datorită faptului că se hrănea cu brânză și cu lapte și datorită faptului că atât epidemia de ciumă cât și invazia tătaro-mongolă i-a ocolit pe români.

Argumentele care sunt aduse în favoarea tezelor imigraționiste sunt în sinteză următoarele:

*. interpretarea *eronată* a unor scene de pe columna traiană și a unor informații literare privind distrugerea dacilor în urma războaielor din anii 101-102 e.n. și 105-106 e.n.;

*. lipsa de informații literare privind populația daco-getă după anul 106 e.n.;

*. lipsa unor inscripții numeroase privind existența dacilor după anul 106 e.n.;

*. imposibilitatea romanizării în cei 165 de ani de ocupație a Daciei;

*. retragerea întregii populații în timpul imperatorului Aurelian, bazată pe informațiile de tipul celei lăsate de istoricul antic Flavius Vospicus;

*. lipsa unor informații literare și a unor inscripții care să îi ateste pe daco-romani la nordul Dunării după retragerea aureliană;

*. existența Daciei Aureliene ca provincie de sine stătătoare în cadrul Imperiului Roman;

*. așa-zisele asemănări între limba română și limba albaneză;

*. enclavele românești existente în sudul Dunării;

*. faptul că în limba română nu există cuvinte de origine germanică, ca urmare a prezenței neamurilor germanice pe teritoriul țării noastre.

Toate aceste „argumente” care se bazează pe informații trunchiate, pe interpretarea forțată a unor documente cel puțin îndoielnice dar în special pe lipsa informațiilor scrise nu pot să confere acestor ipoteze și teorii imigraționiste un caracter științific.

Istoricii români și unii istorici străini au sesizat **interesul politic** urmărit de aceste doctrine care încearcă să explice tendința de dominare asupra teritoriului Transilvaniei.

Acest fapt a fost sesizat și de istoricii maghiari realiști care au luat atitudine față de variantele teoriilor imigraționiste.

Cea mai interesantă afirmație ne-a lăsat-o filosoful Lucian Blaga care susținea că „noi am dispărut din izvoare pentru a rămâne în istorie”.

Faptul că românii apar în izvoarele medievale relativ târziu este explicabil, în momentul actual, dacă ne gândim la faptul că diversele cronici abordau probleme de ordin politic și militar fără să intereseze viața unor popoare pașnice care se ocupau cu agricultura și cu păstoritul și care nu au intervenit în diferitele conflicte.

Nu este cazul numai al poporului român ci și a altor popoare care nu au fost menționate sau menționarea lor a fost târzie dar căroră nu li s-a contestat existența.

Poporul și limba română s-au format în același mod și în același sens cu popoarele romanice (neolatine), cu particularitățile inerente fiecărei zone geografice în parte.

* *
*

Teoria autohtonismului - reprezintă una din cele mai vechi teorii cu privire la etnogeneza românească. Una din cele mai vechi variante ale acestei teze apare în opera cronicarilor. Aceștia susțineau originea latină a poporului român, continuitatea noastră pe aceste meleaguri și unitatea poporului român.

În sprijinul acestor teze cronicarii aduceau argumente lingvistice, istorice și de bun simț. Mai târziu savantul și domnitorul moldovean Dimitrie Cantemir a reluat etnogeneza românească aducând noi argumente istorice alături de cele arheologice. Marele om de știință a susținut – în plus – că trebuie reținută în discuție influența slavă.

Reprezentanții Școlii Ardelene în interesul luptei lor naționale au sacrificat adevărul științific **fiind de acord cu teza distrugerii dacilor și cu teza originii pur romane a poporului român**. S-a mers cu exagerarea până la extrem în sensul că s-a încercat înlăturarea cuvintelor care nu erau de origine latină din vocabularul limbii române.

Primul mare istoric care a luat atitudine împotriva teoriilor imigraționiste, indiferent de variantele lor, a fost **A.D. Xenopol** în sinteza sa „**Istoria românilor în Dacia traiană**” și în alte lucrări. Acest istoric aduce argumente privind continuitatea dacică, continuitatea daco-romană și susține teza formării românilor atât în nordul cât și în sudul fluviului Dunărea.

Istoricul Vasile Pârvan adâncește argumentele în domeniul continuității dacilor susținând rolul jucat de geto-daci în etnogeneza românească.

Cel mai mare istoric român și unul dintre cei mai mari istorici ai lumii, **Nicolae Iorga** a produs și cele mai consistente răspunsuri la chestiunea etnogenezei românești.

Marele istoric a afirmat că în urma romanizării s-au format „**romaniile populare**” care au conservat limba, religia, tradițiile și cutumele care au cristalizat latura spirituală și morală a poporului român.

Istoricul Constantin C. Giurescu a adus argumente importante privind locul și rolul creștinismului în procesul romanizării, iar **istoricul Gheorghe Brătianu** a adunat documente literare din arhivele străine care se refereau la daco-romani și la români.

Petre P. Panaitescu, istoric de renume european, a elaborat „teoria pânzelor de populație”. Potrivit acestei teorii din nord până în sud – în spațiul carpato-pontic – există o pânză de populație daco-romană peste care s-a suprapus o pânză de populație slavă.

Dacă în nordul Dunării slavii au fost asimilați formându-se poporul român, în sudul fluviului slavii au asimilat (în mare parte) contribuind la formarea popoarelor din Peninsula Balcanică.

După al doilea război mondial datorită ideologiei staliniste și a dogmatismului s-a motivat de către istorici, străini de spiritul românesc, **că poporul român este de origine slavă** și că daco-romanii ar fi fost asimilați de populațiile slave datorită „superiorității” acestora. Această teză ne-a produs și încă ne mai produce multe „necazuri”. Abia **după anul 1964 acad. Constantin Daicoviciu** a elaborat teoria „vetrei de populație”. Conform acestei teorii, în etnogeneza românească două componente sunt fundamentale: cea dacică și cea romană. Se susține că poporul român s-ar fi format exclusiv în Transilvania de unde ar fi „plecat” în celelalte regiuni românești.

Trecând peste exagerările din ultimele decenii istoricii au izbutit, eludând celebrele „documente de partid” să poată prezenta în mod științific etnogeneza poporului nostru.

* *
*

Etnogeneza poporului român și a limbii române reprezintă o chestiune studiată, pe bună dreptate, de științele istorice și de științele lingvistice.

Am elaborat câteva considerații, sumare desigur, deoarece „**actul de naștere**” al **poporului român** nu poate să nu constituie un „moment” (cam îndelungat ce-i drept) cu semnificații extraordinare asupra dezvoltării social-politice dar și juridice ulterioare.

Etnogeneza românească rămâne, credem cu sinceritate, pilonul fundamental al întregii noastre istorii.

Dacă există un „**moment zero**” al tuturor instituțiilor politico-juridice românești, în întreaga lor evoluție, acesta este – pe drept cuvânt – reprezentat de procesul formării poporului român, care rămâne totuși „o enigmă și un miracol istoric”.